על עסקי קול(א) רב אשי אמר מהכא [1]ויהי כאחד למחצצרים ולמשוררים להשמיע קול אחד רבי יונתן אמר מהכא [2]ולא ימותו גם הם גם אתם מה אתם בעבודת מזבח אף הם בעבודת מזבח תניא נמי הכי (א) ולא ימותו גם הם גם אתם אתם בשלהם והם בשלכם במיתה הם בשלהם אינן במיתה אלא באזהרה אמר אביי [א]נקיטינן משורר ששיער בשל חבירו במיתה (ב) שנאמר [3]והחונים לפני המשכן קדמה לפני אהל מועד (ג) וגו' והזר הקרב יומת מאי זר אילימא זר ממש הכתיב חדא זימנא אלא לאו זר דאותה עבודה: מיתיבי משורר ששיער ומשוער ששורר אינן במיתה אלא באזהרה תנאי היא דתניא (ד) מעשה בר' יהושע בר חנניה שהלך לסייע בהגפת דלתות אצל ר' יוחנן בן גודגדא אמר לו בני חזור לאחוריך שאתה מן המשוררים ולא מן המשוערים מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר מיתה היא וגזרו בה רבנן ומ"ס אזהרה היא ולא גזרו בה (ה) דכ"ע אזהרה היא מר סבר מסייע גזרו ביה רבנן ומר סבר לא גזרו ביה רבנן בעי רבי אבין עולת נדבת ציבור טעונה שירה (ו) או אינה [ב]טעונה שירה [4]עולותיכם אמר רחמנא אחת עולת חובה ואחת עולת נדבה או דלמא עולותיכם דכולהו ישראל קאמר רחמנא ת"ש [5]ויאמר חזקיהו להעלות העולה (א) (ב)(על המזבח) ובעת החל העולה החל שיר ה' והחצוצרות (ב) ע"י כלי (ז) (שיר) דוד מלך ישראל האי שירה מאי עבידתה אילימא דעולת חובה ל"ל אימלוכי אלא לאו דעולת נדבה א"ר יוסף לא עולת ראש חודש הוה וקא מיבעיא להו מי הוקבע ר"ח בזמנו דליקרב או לא אמר ליה אביי ומי מצית אמרת הכי והכתיב [6]ביום ששה עשר לחדש הראשון וגו' ויאמר חזקיהו להעלות העולה (ג)(על המזבח) אלא אמר רמי בריה דרב ייבא כבש הבא עם העומר (ח) קמיבעיא להו מי קבע ר"ח בזמנו דליקריב או לא מתקיף לה רב אויא וליחזי פסח היכי עביד מצה היכי אכיל אלא אמר רב אשי מידי דהוה אשליחא דציבורא דממליך השתא דאתית להכי אפילו תימא עולת חובה מידי דהוה אשליחא דציבורא דממליך ת"ש [ג]רבי יוסי אומר מגלגלין זכות ליום זכאי וחובה ליום חייב אמרו כשחרב הבית בראשונה אותו היום תשעה באב היה [ד]ומוצאי שבת היה ומוצאי שביעית היתה ומשמרתו של יהויריב היתה והיו כהנים ולוים עומדים על דוכנן ואומרים שירה ומה שירה אמרו [7]וישב עליהם את אונם וברעתם יצמיתם ולא הספיקו לומר יצמיתם ה' אלהינו עד שבאו אויבים וכבשום וכן בשניה האי שירה מאי עבידתיה אילימא דעולת חובה מי הואי (ג) (ט) בי"ז בתמוז בטל התמיד אלא לאו דעולת נדבה ותסברא מ"ש דעולת חובה דלא הואי ומ"ש דעולת נדבה דהואי הא לא קשיא בן בקר אקראי בעלמא הוא דאיתרמיא להו אמר רבא ואיתימא רב אשי ותסברא שירה דיומיה [8]לה' הארץ ומלואה וישב עליהם את אונם בשיר דארבעה בשבת הוא אלא אילייא בעלמא הוא דנפל להו בפומייהו והא עומדין על דוכנן קתני כדר"ל דאמר (י) אומר שלא על הקרבן אי הכי בעולת נדבה נמי לימא נפיק מינה חורבא דתני רב מרי בריה דרב כהנא ת"ש (ה)על עולותיכם ועל זבחי שלמיכם מה עולה קודש קדשים אף שלמים קודש קדשים ומה שלמים (יא) קבוע להם זמן אף עולה קבוע לה זמן:

איבעיא

על עסקי קול. שהיה מלוהו לשורר לפי שמשה לוי היה: **אף הם.** הלוים בעבודת מזבח ולא משכחת לוים כשרים בעבודת מזבח אלא בשיר: (ד) **מה אתם.** לכהנים קאי קרא: **אתם בשלהם.** הכהנים שנכנסו בעבודת לוים כגון ששררו: **והם בשלכם.** לוי שעבד על המזבח ככהן: **הם בשלהם.** כגון לוי משורר שהגיף דלתות ולוי משוער שאמר שיר שהרי הלוים היו חלוקים זה למשוער וזה למשורר: **אלא באזהרה.** לא אתפרש לן (ה): **אביי.** לית ליה הא מתני' דקתני לעיל הם בשלהם איתו במיתה דהא משכחת תנא אחרינא דקאי כוותיה: **זר ממש.** כגון ישראל: **הא כתיב חדא זימנא.** בההיא פרשתא גופה וקאי נמי אעבודת לוים: **רבי יהושע ויוחנן בן גודגדא לוים היו.** יוחנן בן גודגדא סבר משורר ששוער במיתה כשהוא מגיף לבדו וגזרו רבנן במסייע דלא ליתי למעבד לחודיה ור' יהושע סבר אפילו כי עביד לחודיה איתו אלא באזהרה ולא גזרו רבנן במסייע: **עולת נדבת ציבור.** כגון קיץ המזבח הבא מן השופרות שנותנין כהן מעות מותר חטאת ומותר יב) אשם: **עולותיכם.** ותקעתם בחצוצרות על עולותיכם (במדבר י) והיינו שירה: **ויאמר חזקיהו.** משמע שהיה נמלך: **אלא לאו נדבה.** ונמלך אם ישוררו וכתיב החל שיר ה' שהורו לו ב"ד לשורר: **עולת ר"ח.** דמוסף הואי: **כבש הבא עם העומר.** דהוא עולת חובה בי"ו בניסן: **אלא אמר רב אשי.** הא דמימלך לאו משום דמספקא ליה דודאי הוקבע ר"ח בזמנו אלא רשותא הוא דקא נסיב: **מידי דהוה אשליח דציבורא דמימליך.** ונסיב רשותא אם יתפלל: **אפילו תימא עולת חובה.** עולת תמיד שבכל יום ויום הואי: **זכות ליום זכאי.** בניסן נגאלו בניסן עתידין להיגאל(י): **מוצאי שבת.** אחד בשבת: **ומוצאי שביעית.** שמינית: **וישב עליהם את אונם.** פסוק הוא בתהלים במזמור אל נקמות ה': **בטל התמיד.** שלא היו להם כבשים מחמת שהיו צרים על ירושלים ואין יוצא ובא: **ומ"ש עולת נדבה דהואי.** הלא לא היו כבשים מצויים: **הא לא קשיא בן בקר בעלמא אקרמי להו.** שאינו ראוי לתמיד וראוי לעולת נדבה: **ותסברא.** דשירה גמורה הואי ההיא שירה על קרבן והא שירה דאחד בשבת לה' הארץ ומלואה כדאמר בראש השנה (דף לא.) והאי קרא במזמור אל נקמות ה' שהוא שיר של רביעי בשבת: **איליא.** קינה כדמתרגמינן ושאי על שפים קינה ותלי על נגדין איליא (ירמיה ז): **דוכן** כמין אצטבא היה: **אי הכי.** דאפילו שלא על הקרבן אומר שירה בעולת נדבה נמי לימא ותפשוט בעיא דר' אבין: **נפקא מיניה חורבא.** דהא דר"ל רשות הוא יג) (ו) דלאו אית ליה לעולת נדבה ברשות אתי למימר עולת חובה נמי רשות הלכך לא אמרינן שיר לגמרי בנדבה: **מאי הוי עלה.** דבעיא דר' אבין: **ותקעתם בחצוצרות על עולותיכם ועל זבחי שלמיכם.** מקיש עולה לשלמים ושלמים לעולה לענין שיר: **מה עולה.** האמורה כאן קדשי קדשים דאין לך עולה קדשים קלים אף שלמים האמורים כאן טעונים שיר בשלמים קדשי קדשים משתעי ואין לך שלמים קדשי קדשים אלא כבשי עצרת דשלמי ציבור הן וכתיב בהו (ויקרא כג) קדש יהיו לה' לכהן ומה שלמים האמורים כאן לגבי שיר קבוע להן זמן דהא אוקימנא בכבשי עצרת אף עולה האמורה כאן שקבוע לה זמן לאפוקי נדבת ציבור דאין קבוע לה זמן:

נסכים

מהכא ויהי כאחד למחצצרים. ובקרא (במדבר י) כתיב ותקעתם בחצוצרות על עולותיכם(ו) אלמא איכא שירה [מן התורה]: **משוער** ששורר. דבדברי הימים (א ט) כתיב משפחות שהיו משוערים ומשפחות שהיו משוררים: **מיתיבי.** פ"ה לא ידענא האי אזהרה מהיכא היא ורבינו מנחם נ"ע פי' דכתיב (במדבר ח) לשמור משמרת ועבודה לא יעבוד וכתיב (שם) ככה תעשה ללוים במשמרותם: **דמר** סבר במיתה. אם משוער לבדו וגזרו בו רבנן מסייע עם אחר ומ"ס באזהרה ולא גזרו רבנן אם בא לסייע: **עולת** נדבת ציבור טעונה שיר. כגון עולת קיץ אבל ליחיד אפי' חובתו אין טעונה (ט) נסכים: **אלא** אמר רמי בריה דרב ייבא כבש הבא עם העומר קא מיבעיא ליה. טובא תימה מאי ס"ד דהא אתמול הקריבו תמידין ומוספין (פ) ומאי לא אימלך אלא ממוסף ט"ו דניסן: **איבעיא** להו אי איקבע ר"ח. וקשה לרש"י דבדברי הימים כתיב האי קרא מקמי ויועץ(ז) המלך לעשות הפסח בחדש השני: **אלא** אמר רב (שימי) [אשי] מידי דהוי אשליח ציבורא דממליך. ולעולם לא תפשוט דימא דכבש הבא עם העומר הוה: **שירה** דיומא לה' הארץ ומלואה (תהלים כד). ואם עולת קיץ טעונה שירה היינו שיר שאמרו בתמיד של שחר בו ביום: **אי** הכי בעולת נדבה. פי' בקונטרס ותפשוט בעיא דרבי אבין [יד]: **לעולותיכם** ולזבחי שלמיכם מה עולה קדשי קדשים אף שלמים כו' ומה שלמים שקבוע להן זמן וכו'. והא ברייתא איתא נמי בזבחים בפ' איזהו מקומן (דף נה.) ומתניא הכי מה עולה קדשי קדשים אף שלמים קדשי קדשים מה עולה טעונה צפון אף שלמים כו' וליכא התם ומה שלמים שקבוע להם זמן וכו' כדאיתא הכא ושמא כל זה דטעונין צפון ודקבוע להם זמן היא ברייתא וכן היה שונה אותה רב מרי הכי והתם תניא מה שהיה צריך ממנה א"נ אין בברייתא כי אם עולה קדשי קדשים אף שלמים קדשי קדשים (ס)(ה"ג ומקשינן) לענין קביעות זמן ולענין טעונה צפון דזבחים. רבינו אלחנן:

נסכים

עין משפט נר מצוה

לז א מיי' פ"ג מהלכות כלי המקדש הלכה יא ועי"ש:

לח ב מיי' פ"ו מהלכות תמידין הלכה ח ופ"ג מהלכות כלי המקדש הלכה ב:

לט ג מיי' פ"י מהלכות שמיטה הלכה ג ד:

תורה אור השלם

1. ויהי כאחד למחצרים ולמשררים להשמיע קול אחד להלל ולהדות ליי וכהרים קול בחצצרות ובמצלתים ובכלי השיר ובהלל ליי כי טוב כי לעולם חסדו והבית מלא ענן בית יי: דברי הימים ב ה יג
2. ושמרו משמרתך ומשמרת כל האהל אך אל כלי הקדש ואל המזבח לא יקרבו ולא ימתו גם הם גם אתם: במדבר יח ג
3. והחנים לפני המשכן קדמה לפני אהל מועד מזרחה משה ואהרן ובניו שמרים משמרת המקדש למשמרת בני ישראל והזר הקרב יומת: במדבר ג לח
4. וביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשיכם ותקעתם בחצצרת על עלתיכם ועל זבחי שלמיכם והיו לכם לזכרון לפני אלהיכם אני יי אלהיכם: במדבר י י
5. ויאמר חזקיהו להעלות העלה להמזבח ובעת החל העולה החל שיר יי והחצצרות ועל ידי כלי דויד מלך ישראל: דברי הימים ב כט כז
6. ויחלו באחד לחדש הראשון לקדש וביום שמונה לחדש באו לאולם יי ויקדשו את בית יי לימים שמונה וביום ששה עשר לחדש הראשון כלו: דברי הימים ב כט יז
7. וישב עליהם את אונם וברעתם יצמיתם יצמיתם יי אלהינו: תהלים צד כג
8. לדוד מזמור ליי הארץ ומלואה תבל וישבי בה: תהלים כד א

מוסף רש"י

בהגפת דלתות. תוגף, סגור ולא נעול (זבחים נה:). **וחובה ליום חייב.** שיהו תפשה גלגל דנצילו להיות בו רעות (תענית כט.). **ומוצאי שבת היה.** יום ראשון (שם). **על דוכנן.** דוכן מקום עשוי כעין איצטבא ועליו לוים עומדין לשורר (שם). **איליא.** קינה, שכן תרגום יונתן בן עוזיאל את קינה (יחזקאל כח) טול איליא, וכמו אלי כבתולה חגורת שק על בעל נעוריה (יואל א) שפירושו קונני ובכי (תענית כט.). **ועל זבחי שלמיכם.** על כרחך בשלמי צבור כתיב, שאין קרבן יחיד טעון כלי שיר, שאין אומרים שיר על קרבן יחיד (זבחים נה.).

שיטה מקובצת

(א) הכי ולא ימותו גם הם גם אתם מה אתם בעבודת המזבח אף הם בעבודת המזבח: (ב) במיתה. תימה אמאי לא חשיב ליה בהדי הנך דתני ואלו הן במיתה. תוס': (ג) מועד מזרחה משה ואהרן וגו' והזר: (ד) מעשה בר' יהושע וכו'. הקשה הר"ר אברהם מטוליטולא דהכא משמע שהלוים היו מגפין הדלתות ובפרק החליל בסופו אמרינן דמשמר שזמנו קבוע נוטל עשר חלות והמתעכב נוטל שתים וקאמר בגמרא הני תרתי דמשמר המתעכב מאי עבידתייהו אמר רבי יצחק בשכר הגפת דלתות משמע דהכהנים היו מגיפין דלתות ולאו קושיא היא דכהנים היו מגיפין דלתות ההיכל במקום שהלוים לא היו יכולים לילך כדתנן במסכת תמיד מי שזכה בדישון וכו' נטל המפתח ופתח את הפשפש ונכנס לתא עד שהוא מגיע לשער הגדול הגיע לשער הגדול העביר את הנגר ואת הפותחת ופותח וכן במקומות שהיו הכהנים שומרים שם היו שוערים כדתנן במס' תמיד בשלשה מקומות הכהני' שומרים בבית המקדש והא דכתיב בשמואל ויפתח שמואל את דלתות בית ה' לאו בדלתות ההיכל משתעי אלא לשכה היה שם וקראוה בית ה'. תוס' הרא"ש ז"ל. יהושע בן חנניא ת"י בר נמחק: (ה) בה לא דכ"ע: (ו) או אינה טעונה שירה. גליון תימה אי אינה טעונה שירה איך מצינו שיר בתודה דאין תודה [באה חובה] וי"ל דמשכחת לה בתודה הבאה כשמוסיפין על העיר והעזרה. הר"י ז"ל בתוס': (ז) תיבת שיר נמחק: (ח) העומר הוה וקמבעיא להו מי הוקבע ראש חדש: (ט) בי"ז בתמוז בטל התמיד. גליון הקשה הר"ר וליישני דהוי מקרבן שהובא קודם ביטול התמיד ונסכים הביאו לאחר ביטול התמיד וי"ל דלא מסתבר שיאחרו הנסכים שלפני י"ז בתמוז עד ט' באב ואע"ג דלקמן מוקי לה הכי הכא מצי לאוקמי בענין אחר ויש להסתפק כשאין מביאין נסכים עם הזבח אם היום אומר שיר של יום הקרבת הקרבן או שיר של יום הבאת הנסכים ויש להוכיח מהא דבעי לקמן נסכים הבאים בפני עצמן אם טעונים שירה וקאמר עלה ותסברא שירה דיומא לה' הארץ ומלואה וכו'. [חסר כאן וצ"ל דצ"ל ומאי פריך תלמודא דלמא הקרבן הביאו בד' בשבת והנסכים איחרו להביא עד יום א' והם אמרו השירה של יום הקרבן שהוא וישב עליהם את אונם אלא שים שהשיר של יום הבאת הנסכים צריך לאמרו כך נ"ל]: (י) דאמר אומרים שירה שלא: (יא) שלמים שקבוע להם זמן אף עולה שקבוע להם זמן: (יב) ומותר אשמות הס"ד: (יג) הוא ואי תלי לעולה תיבות דאי אית ליה נמחק: (יד) אבין ודוחק דחובה מבעיא ליה אם לא ונראה דפריך אסוגיא דדחי דלא הוי קרבן [נדבה] כי היכי דלא תפשוט בעיא ופריך כי נמי (איכא) [הוי] קרבן [נדבה] לא תפשוט דרשות הוא דאמרי כו' וכה"ג איכא בפרק כירה ובפרק המניח לשון הר"י ז"ל תוס':

מסורת הש"ס

(א) אולי צ"ל ר' יאשיה כי הוא בר פלוגתיה דרבי יונתן, (ב) [צ"ל להמזבח], (ג) [צ"ל להמזבח], (ד) תענית כט., (ה) [זבחים נה. ע"ש], (ו) [ר"ה יא.], (ז) [והיינו שירה הס"ד לי"ק], (ח) צ"ל שירה, (ט) צ"ל אמאי לא אימלך ממוסף ט"ו בניסן דאיבעיא להו ועוד קשה לרש"י, וכי דבורי התוס' הם דבור אחד וער' לי"ק, (י) [דכתיב ויועץ לי"ק], (כ) יה"נ מקשינן לי"ק.

* * *

הגהות הב"ח

(א) גמ' להעלות העולה להמזבח כצ"ל ותיבת על נמחק: (ב) שם והחצוצרות וע"י כלי דוד מלך כצ"ל ותיבת שיר נמחק: (ג) שם חובה מי הואי הא בשבעה עשר בתמוז בטל התמיד: (ד) רש"י ד"ה מה אתם נ"ל קודם ד"ה אף הם: (ה) ד"ה אלא באזהרה וכו' לן מאי אזהרה והס"ד ואח"כ מ"ה אביי לית ליה: (ו) ד"ה נפקא וכו' רשות הוא ואי:

* * *

רבינו גרשום

דאין אומרים שירה אלא בשעת עבודה: על עסקי קול. בשעה שהיה משה משורר שהוא לוי האלהים יעננו לו בקול: אף הם בעבודת מזבח. שירה בשעת קרבן: אתם בשלהם. כלומר אם שינו עבודתן לוי לכהן הרי הן במיתה: הם בשלהם. כלומר ששינו עבודתי' כגון שוער ששירר או משורר ששיער אינן אלא באזהרה בלאו: הא כתיב חדא זימנא ואת אהרן ואת בניו תפקוד ושמרו את כהונתם והזר הקרב יומת משוער היינו שומר השערים כדכתי' וחופה על השערים: ר' יהושע בר' חנינא ויוחנן בן גודגדא לויים היו: דמר סבר. יוחנן בן גודגדא דבמיתה הוו וגזרו רבנן דלא מסייע אטו שלא יהא שוער [לבדו] דבמיתה: ומר סבר ר' יהושע בן חנניה אינו אלא באזהרה הואיל ולית ביה עון מיתה וקא בעי לסיועיה דלא עביד ממש [לא גזרו רבנן]: לא דכולי עלמא כו': עולת נדבת ציבור. שעושה להן גם שנתנדבו להביא עולה (דעולת נדבי יחיד דתדירי ודאי: אינה נ"ל) עולת נדבת יחיד דתדירא ודאי טעונה שירה [אינה טעונה נ"ל]: או דלמא הא דקאמר ותקעתם [בחצוצרות] על עולותיכם דהיינו [שיר]: עולותיכם דכולהו ישראל קאמר (א) עולת נדבה בכל (ישראל) [יחידן] או עולת תמיד דהויא דכולהו ישראל: ויאמר חזקיהו [להעלות העולה וגו']. אע"ג דהאי קרא בספר עבודת כוכבים דכ"יד (כו') [כתיב] הא איכא [נמי] מהתם שבעה כבשים דלאו הוו רע"ו אילימא דעולת חובה. דתמיד: למה לי אימלוכי בחזקיהו (דאמר להו) [דקאמר] ויאמר חזקיה (אי לא) [והרין] ידעי דבעיא שיר: ביום ט"ז [לחדש הראשון] אלמא לאו ר"ח הוא: כבש הבא עם העומר (זמנו בט"ז בניסן). [והוא דקרב בט"ז בניסן] אי איקבע ר"ח בזמנו דיקריב עומר בט"ז] ולמה להו למיבעי וליחזו היכי עבוד פסח בי"ד והיכי אכול מצה דודאי לא הוו עברי אי לאו דידעי דאיקבע בזמניה: אלא. לעולם ידעי דאיקבע בזמניה וכבש הבא עם העומר הוה ודקא אמרת למה להו אימלוכי: מידי דהוי אשליח דציבורא. [דמימלך] דנוטל רשות קודם [שיעמוד] להתפלל מפני כבוד הציבור אף הכי נמי משום כבודו של מלך נטלו רשות ממנו ויש תימה בדבר היכי מצי אמר דאקרוב עומר בי"ו ניסן והרי עיבר חזקיהו ניסן בניסן כדמפורש [בדברי הימים]: אותו יום ט' באב היה. דהיינו יום חיב באותו יום שבכו העדה דכתיב ותשא כל העדה וגו': וכן בשניה. כשחרב הבית בשניה מוצאי שבת ומוצאי שביעית היתה: בטל התמיד. שלא היה להם [שוב] בהמה להקריב: [ראית רמיא להו. שמצאו בהמה והקריבוה עולת נדבה: ותסברא. דשירה דיומא הואי. הא שירה דיומיה דנאמר ביו' ראשון דהיינו מוצאי שבת לה' הארץ ומלואה הוא. וישב עליהם את אונם שירה דארבע בשבא הוא דכתי' בסוף מזמור אל נקמות דנאמר ברביעי אלא לאו משום שיר ממש אמרו ליה: אלא איליא בעלמא. קינה נזדמנה בפיהם: והא עומדין על דוכנן קתני דמשמע שהלכו שם לשום כך לומר שירה ובשביל עולת נדבה (לא הרי כולם עולין לשם) [לא הויא כולם עולין לשם עולה]: אלא סבירא ליה כר"ש לקיש דאומר שירה שלא על הקרבן. אע"ג דאין מחוייבין כשאין תמידין: (בעולה נמי נדבה) [בעולת יחיד] נמי נימא אע"ג דאין מחוייבין: נפיק מינה חורבא, דאמרי ש"מ עולת נדבה לא מצי קרבה בלא שיר [ומזמנין] דליכא לוים כמו שעלה עזרא וסברי דלא מצי קרבה בלא שירן ולא מייתו לה ואיהו לא בעיא שיר: ואיכא דאמרי נפיק מינה חורבה דאמרי מה עולת נדבה איבעי אמר איבעי לא אמר [אף האי עולת חובה איבעי אמר ואיבעי לא אמר. למ"ה]: ת"ש ותקעתם בחצוצרות על עולותיכם ועל זבחי שלמיכם מה עולה [דקדשי קדשים בעיא שיר חצוצרות אף שלמים קדשי קדשים היינו ב' כבשי עצרת דהוו שלמים ואין נאכלין אלא לכהן דומיא דחטאת ואשם דקדשים קדשי הן דכתיב קודש יהיו לה' לכהן] שקבוע להן זמן. בעצרת: אף עולה שקבוע לה זמן. היינו כל עולות חובות וקא ממעט מהכא עולה נדבה:

(א) נראה דצ"ל עולותיכם דכולהו ישראל קאמר והיינו עולת תמיד דהויא דכולהו ישראל אבל עולת נדבה אפי' בכלל עולת יחיד ואינו טעון שירה.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones